

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Dr.
Banu ÇETİN ÜNAL

banunal@hotmail.com

 0000-0003-2651-6286

 10.56387/ahbvedebiyat.1265135

Gönderim Tarihi: 14.03.2023

Kabul Tarihi: 03.12.2023

Alıntı: ÇETİN ÜNAL, B. (2023)
"Orta Çağ Almanya'sında Kadın
Manastırları". *AHBVÜ Edebiyat
Fakültesi Dergisi*, (9), 25-32.

ORTA ÇAĞ ALMANYA'SINDA KADIN MANASTIRLARI

Bu çalışma 2022 yılında Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi bünyesinde hazırlanan "Orta Çağ'da Otto Rönesansı" başlıklı doktora tezinden türetilmiştir.

ÖZ: Orta Çağ Avrupası'nın sosyal yapısına bakıldığında erkek egemen bir kültürün var olduğu görülmektedir. Bu erkek egemen kültürde kadınlar bir şekilde ayakta kalabilmek için çabalamışlardır. Bu noktada kadın manastırları onlar için güvenilir bir sığınak olmuştur. Kadın manastırlarının en yoğun olduğu bölgelerden birisi de Almanya'dır. Orta Çağ Almanya'sında birçok kadın manastırı kurulmuştur. Hatta bazı bölgelerde erkekler için kurulan manastırlardan daha fazla kadın manastırı kurulmuştur. Kadınlar için sadece bir sığınak değil aynı zamanda bir eğitim kurumu olan bu manastırlar, kadınlar için farklı alanlarda eğitim alma imkânı sağlamıştır. Alman kadın manastırları arasında Gandersheim, Quedlinburg, Essen ve Helfta gibi manastırlar özellikle dikkat çekmektedir. Ayrıca bu kadın manastırlarında daha sonraki dönemlerde adlarından söz ettirecek önemli isimler de yetişmiştir. Bu kadınlar başarılı çalışmalara imza atarak birçok kadına örnek olmuşlardır. Aslında kadınlar genel olarak erkek egemen bir kültürde yaşamış olmalarına rağmen bazı kadınlar bir yazar, bir şair ya da bir başrahibe olarak yöneticilik sıfatıyla ön plana çıkmayı başarmışlardır. Bu kadınlar tüm baskı ve kısıtlamalara rağmen kadınların başarılı olabileceklerini herkese göstermişlerdir. Çalışmamızda hem bir sığınak olarak hem de eğitim merkezi olarak hizmet eden Alman manastırlarının özellikleri ve bu manastırlarda yetişen kadınların başarılarından bahsedeceğiz.

Anahtar Kelimeler: Orta Çağ Almanya'sı, Kadın, Manastır, Başrahibe.

WOMEN'S MONASTERIES IN MEDIEVAL GERMANY

ABSTRACT: A look at the social structure of Medieval Europe makes it clear that there was a patriarchal culture then. In this male-dominated culture, women struggled to survive in some way. At this point, women's monasteries became a reliable shelter for them. One of the regions with the highest concentration of women's monasteries is Germany. In Medieval Germany, a lot of monasteries were established for women. It was even possible to see that more monasteries for women were built in some regions than the ones for men. These monasteries, which were not only a refuge but also an educational institution for women, provided opportunities for women to receive education in different fields. Especially monasteries such as Gandersheim, Quedlinburg, Essen, and Helfta stand out among German women's monasteries. Additionally, important figures who would later make a name for themselves emerged from these women's monasteries in later periods. These women set an example for many more women by achieving successful works. In fact, although women generally lived in a male-dominated culture, some women were able to come to the forefront as a writer, a poet, or a prioress, achieving prominence in leadership roles. Despite all the oppression and restrictions, these women showed everyone that women could as well be successful. In our work, we will discuss the characteristics of German monasteries that served both as a refuge and an educational centre as well as the achievements of the women who were trained in these monasteries.

Keywords: Medieval Germany, Woman, Monastery, Abbess.

Giriş

Orta Çağ Avrupası'nda kadın manastırları, genellikle kilise tarafından yönetilen ve kilise inançlarına uygun bir yaşam sürdüren kadınlar için kurulan yerlerdi. Kadın manastırları, kadınların toplumdaki ayrılarak kilise inançlarına göre bir yaşam sürdürmelerine yardımcı olduğu gibi, onların dinî eğitim almalarını da sağlamıştır. Orta Çağ Avrupası'nda kadın manastırları, ayrıca kadınlar için bir sığınak olarak da hizmet görmüştür. Kadınlar bu manastırlara girerek kilise tarafından bir nevi koruma altına alınmış oluyorlardı.

Aynı şekilde Orta Çağ Avrupası'nda da birçok kadın manastırı kurulmuştur. Kurulan bu kadın manastırları arasında Quedlinburg, Gandersheim, Essen ve Helfta manastırları özellikle dikkat çekmektedir. Bu manastırların bu bölgelerde kurulmasının farklı nedenleri vardır. Örneğin Quedlinburg, Otto Hanedanı döneminde önemli bir politik ve dinî merkez hâline gelen bir yerdi. Gandersheim de, politik ve dinî bir merkez olarak gelişim gösteren bir yerdi ve imparatorluk ailesi için önemliydi. Ayrıca Quedlinburg ve Gandersheim, coğrafi koşullar açısından önemli bir konumda bulunuyorlardı. Bu manastırların her biri, kurucularının dinî ve politik etkileri, aidiyetleri veya kişisel maneviyatları nedeniyle bu bölgelerde kurulmuştur. Kurucuları, muhtemelen manastırları kendi aidiyetlerini, dinî inançlarını veya politik güçlerini yansıtan yerler olarak görmüşlerdir.

Orta Çağ'da manastır hayatına katılımın önemi kilise tarafından vurgulanmış ve kadınlar da bu nedenle manastıra girerek kilise tarafından onaylanmış bir yaşam tarzına sahip olmak istemiş olabilirler. Ancak manastır hayatının tam bir özgürlük sağladığı söylenemez, manastır hayatının zor ve yönetim şartlarının ağır olduğunu ifade etmemiz gerekmektedir. Bu nedenle çoğu zaman kadınların manastır hayatına katılımı gönüllü olmayabiliyordu. Netice itibarıyla Hristiyan inancına göre yaşayan kadınlar için oluşturulan yaşam alanları olan bu Alman kadın manastırları, kadınlar için hem bir eğitim merkezi hem de bir sığınak olarak hizmet etmiştir.

Hatta bu manastırlarda Orta Çağ'da iz bırakmış çok önemli kadınlar da yetişmiştir. Orta Çağ Avrupası'nda kadınların manastır hayatına katılımı çeşitli nedenlere bağlı olarak gerçekleşmiştir. Bazı kadınlar evlenmek yerine manastır hayatına girmeyi tercih ederken, bazıları düzenli bir yaşam biçimine sahip olmak ve kiliseye daha çok hizmet etmek için, bazıları da ailelerinin yönlendirmesiyle manastıra girmişlerdir.

Kadın Manastırlarının Temel Özellikleri

IV. ve V. yüzyıllarda Bologna, Verona, Marsilya ve Cenevre Gölü yakınlarında kadın manastırlarının varlığından kısa süreliğine bahsedilse de Batı'da kadın manastırlarını geniş ölçekte destekleyen ilk bölge İrlanda'dır. Kildareli Brigit'in (dördüncü ya da beşinci yüzyıl), birçoğu çifte manastır olan kadın manastırlarının burada yayılmasından sorumlu olduğuna inanılmaktadır. Başlangıçtan itibaren bu manastırlar kendi üyelerini eğitmiş ve bazıları kız ve erkek çocuklar için harici okullar kurmuştur. Kadın manastırları İngiltere'ye biraz geç gelmiş olsa da bu manastırlarda birçok etkili başrahibe yetiştirmiştir. Bu kadın manastırlarının en ünlüsü ise Hilda'dır (614-680) (Ranft, 2015: 1407-1408).

Bununla birlikte özellikle IX. ve X. yüzyıllarda kadın manastırlarının en yoğun olduğu yer Almanya'ydı. Wemple, bize kadın ve erkek soylularının erkeklerden ziyade kadın manastırları kurmayı tercih ettiğini söylüyor. X. yüzyılda Halberstadt piskoposluk bölgesinde altı erkek manastırı kurulurken on iki kadın manastırı kurulmuştur (Ranft, 2002: 24). IX. ve X. yüzyıllar boyunca günümüz Almanya coğrafyasının kuzey bölgelerinde Herford, Essen, Quedlinburg ve Gandersheim gibi dört önemli kadın manastırı kurulmuştur (Ranft, 2015: 1408). Bunların dışında Orta Çağ Avrupası'nın önemli manastırları arasında Gernrode ve Helfta da vardır.

Herford Manastırı

Yaklaşık 800 yılında Sakson soylusu Waltger, Herford'daki mülkünde bir manastır kurmuştur. Burayı zenginleştirmiş ve İngiltere'den kutsal emanetler getirtmiştir. Dindar Louis'den kraliyet koruması alınmıştır. Şarlman'ın kuzenleri Adalhad ve Wala, manastır yaşamında önemli değişiklikler yapmışlardır (Wemple, 1994: 192).

Bir manastırın başrahibesi genellikle kraliyet ya da imparatorluk ailesinin bir üyesiydi. Rahibe manastırları, yönetici sınıftan kadınların ikamet ettiği yerler ve eğitim aldıkları okullardı. Aynı şekilde Herford da bir eğitim merkezi olarak ünlenmiştir. Çeşitli konular öğretiliyordu ve bunlar arasında din, Latin klasik yazarları, iplik eğirme, dokuma ve nakış çalışmaları yer alıyordu (Goodman, 1995: 148). Kraliçe Mathilda¹ da çocukken, rahibe olmak için değil, edebiyat ve el sanatları eğitimi almak için Herford Manastırı'nda yaşamıştır (Jestice, 2018: 139).

Essen Manastırı

Essen Manastırı'nın kuruluşuna dair belgeler belirsiz olsa da çoğu bilgin topluluğun 850 ile 860 yılları arasında Hildesheim Piskoposu Altfrid tarafından kendi mülkünde kurulduğu ve Aziz Damian ve Cosmas'ın yanı sıra Meryem Ana'ya adandığı konusunda hemfikirdir. İlk başrahibesi, muhtemelen Altfrid'in akrabası olan Gersuit'tir. Manastır Otto Hanedanıyla yakın ilişki içerisindeydi. İmparator I. Otto'nun ve ilk karısı Edith'in torunu olan Mathilda (949-1011) Essen'deki manastırın ilk büyük başrahibesiydi. Mathilda başrahibe olduğunda (971 civarı), Essen çoktan etkileyici elyazmaları biriktirmiş ve muhtemelen kendi *scriptorium*'unu (yazı atölyesi) geliştirmişti (Scheck, 2006: 549). Görüldüğü üzere Essen Manastırı, sadece dini bir merkez olmanın ötesine geçerek, çağının önde gelen entelektüel merkezlerinden biri haline gelmiştir.

Essen'de kadınlar tarafından yazılmış herhangi bir metnin varlığı bilinmese de el yazması koleksiyonları, sanatsal, müzikal ve entelektüel uğraşlara güçlü bir vurgu yaparak, yerel dilde okuryazarlığın yanı sıra yüksek düzeyde Latinceye işaret etmektedir. Görkemli ayin kitapları da manastır zenginliğinin yanı sıra yüksek bir dindarlık düzeyini göstermektedir (Scheck, 2006: 549).

Gandersheim Manastırı

Gandersheim Manastırı, yaklaşık 850 yılında Saksonya Dükü Ludolph tarafından Frank prensesi olan karısı Oda'nın isteği üzerine kurulmuştur. O dönemde Saksonya'daki eğitim ve öğretimin simgesi olan Gandersheim Manastırı, "özgür manastırlardan" biriydi. X. ve XI. yüzyıllar boyunca bu manastırın başrahibeleri özellikle imparatorluk tahtına kadar yükselmiş olan Saksonya kraliyet hanedanından seçilmiştir. Otto Hanedanı gücünün doruk noktasına geldiğinde özellikle Gandersheim ve Quedlinburg manastırları hanedanın "en önemli iki dinî kuruluşu" haline gelmiştir. Bu manastırlar güçlerini imparatorluk akrabalık bağlarına ve kraliyet başına borçluydular. Dolayısıyla manastırları yöneten kadınlar imparatorluk ailesinden gelmekteydiler. Leuckfeld, kraliyet rahibelerini tüm lüksü ve dış etkenleri topluluğun yaşamından uzak tuttukları ve Aziz Benedict Kurallarına sıkı sıkıya uydukları için öven çağdaş bir kronikçi-den alıntı yapar. Kronikçi şu ifadeleri kullanır: *Hastalık durumu hariç, belirlenen zamanlarda ortak sofradan uzakta yemek yemeleri yasaktı. Birlikte uyudular ve kanonik saatleri kutlamak için bir araya geldiler. Ve ne zaman bir iş yapılması gerekse birlikte çalışmaya koyuldular* (The Plays of Roswitha, 1923: viii-ix; Richmond, 2016: 2-3).

Gandersheim Manastırı sadece soylu ailelerin kızlarını kabul etmiş ve burada onlara klasik sanatlar, müzik, teoloji ve muhtemelen biraz da felsefe eğitimi verilmiştir (Classen, 2006: 323). Ayrıca diğer büyük dinî kuruluşlar gibi, Gandersheim da okul, kütüphane, hastane, siyasi ve dinî merkez gibi çok çeşitli işlevleri yerine getirmiştir (Wilson, 1984: 31). Gandersheim Manastırı'nın hem dinî hem de laik alanda geniş bir etki ve işlevsellik göstermesi, o dönemdeki manastırların sadece dinî öğretimi ve uygulamalarla sınırlı kalmadığını, aynı zamanda toplumsal ihtiyaçlara da cevap veren önemli merkezler olduğunu göstermektedir.

Ottolar yönetimindeki X. yüzyıl Almanyası kültür ve eğitim açısından oldukça ileri düzeyde olan bir ülkedydi; temelde manastır duvarları arasında eğitim, zanaat ve yazı çalışmaları sürdürülmekteydi. Gandersheim, sahip olduğu şöhreti kazanmak için uygun bir konumdaydı.

¹ Widukind'in ailesinden bir kontun kızı olan Mathilda, Sakson soyundan gelen ilk hükümdar I. Heinrich'in ikinci eşi. Heinrich ve Mathilda'nın Otto, Heinrich, Bruno adlı üç oğlu ile Gerberga ve Hadwig adında iki kızı olmuştur (Schulze, trz: 4; Ennen, 1999:79).

Benedikten Tarikatının yeni kurulan her manastır için ilk önem verdiği konularından biri bir kütüphanenin oluşturulmasıydı. Bu, manastırlar için çok önemliydi ve her Benedikten manastırı, mümkün olduğunca eksiksiz bir kütüphanenin kurulması için titizlikle çabalamıştır. Bu manastırların öğrenim merkezleri olarak statüleri, el yazmalarındaki zenginlikleriyle ölçülmeye başlanmıştır. Bu özel manastır, kraliyet soyundan gelen bir başrahibe tarafından yönetildiği için daha da gelişmiştir (Burgess, 1957: 13-14).

Quedlinburg Manastırı

Quedlinburg'daki, kadın manastır topluluğunun Otto kraliyet ailesi ile alışılmadık derecede yakın bir ilişkisi vardı ve kraliyet statüsü ile ilgili olağan avantajların hepsine sahipti. Manastırın muhtemelen kadınların görev aldığı aktif bir *scriptorium*'u ve bir de okulu vardı (Merseburg, 2001: 43). Aslında manastır, Alman Kralı I. Heinrich'in karısı olan Kraliçe Mathilda tarafından 936'da kocası Kral Heinrich'in yaşamını ve ölümünü anmak için kurulmuştur. Topluluğa Heinrich'in halefi olan ilk oğlu Otto tarafından derhal kraliyet koruması ve dinî dokunulmazlık verilmiştir (Scheck, 2009: 22). Kraliyet koruması altına alınan manastır yerel laik yasalardan muaf tutulmuş ve topluluğun kadın üyelerine dış otoriteler tarafından kendilerine dayatılan bir başrahıbeyi kabul etmek yerine kendi başrahıbelerini seçmelerine izin verilmiştir (Holladay, 2001: 633).

Quedlinburg ve Gandersheim manastırlarının tartışmasız ortak özelliklere sahip oldukları söylenebilir. İlk başta her biri Otto hanedanı döneminde bir "imparatorluk manastırı" olarak adlandırılmıştır. Her kurum, imparatorluk ailesinin cömert himayesinin yanı sıra bu sınıflandırmadaki manastırları karakterize eden ekonomik güç ve genel bağımsızlığa sahipti. Ek olarak Quedlinburg ve Gandersheim, coğrafi koşulların avantajlarından yararlanmışlardır. Her ikisi manastır da önemli kraliyet yolları üzerinde bulunuyordu ve bu nedenle kraliyet soyundan gelenlere konukseverlik sağlıyorlardı. Kraliyet maiyeti Quedlinburg'da daha düzenli olarak ikamet ederken, Gandersheim'in da sürekli olarak seyahat eden saray halkı tarafından ziyaret edildiğinde konukseverlik sağlama görevi vardı. Ayrıca bu manastırlar, her şeyden önce ilahi geleceklere adanmış ruhani ve eğitim kurumları olarak kalmışlardır. Her ikisi de yalnızca soylu ailelerin kızlarına ev sahipliği yapıyordu ve kraliyet soyundan gelen kadınlar, söz konusu dönem boyunca istikrarlı bir şekilde her birinin başrahıbeleri olarak hizmet etmişlerdir. Quedlinburg ve Gandersheim, her zaman hüküm süren başrahibe ile yakından özdeşleştirilmiştir (Richmond, 2016: 12-14).

Quedlinburg ile ilgili eserler biraz karmaşık olsa da "Annales Quedlinburgenses" ve her iki "Vitae Mathildis" de büyük olasılıkla Quedlinburg'da yazılmıştır. Bu metinlerin oluşmasında her kurumun entelektüel atmosferi etkili olmuştur. Hem Quedlinburg hem de Gandersheim bu tür çabalarda örnek teşkil etmiş ve Otto hanedanı döneminde kadın kurumlarının eğitim ve entelektüel üretim için en yüksek kapasitelerini göstermiştir (Çetin Ünal, 2022: 158). Bu eserlerin doğuşu, kadınların entelektüel üretkenliği ve eğitimdeki rolünün vurgulanması açısından önemlidir.

Bu Alman manastırları Otto Hanedanı döneminden Reformasyona ve hatta ötesine kadar kadınlara alışılmadık fırsatlar sunmuşlardır. Gandersheim, Quedlinburg ve Gernrode gibi manastırlar, başrahıbeleri imparatorluğun en güçlü kadınlarından oluşan özgür imparatorluk manastırlarıydı. Özgür imparatorluk manastırlarının efendisi yalnızca imparatordu. Başrahıbenin ise yönettiği manastır üzerinde yargı yetkisi vardı. Sakinleri resmî yeminler etmemişler ve kesinlikle manastıra kapatılmamışlardır. İstedikleri zaman ayrılabilirlerdi ve hiçbir tarikata bağlı değillerdi (Stevenson, 2005: 224-225).

Helfta Manastırı

Helfta, Sistersiyen reform hareketinden ve onun lideri Clairvauxlu Bernard'dan² güçlü bir şekilde etkilenmiş bir Benedikten vakfıydı. Çoğu İngiliz ve Fransız kadın manastırının aksine, Helfta Manastırı eğitim veren bir kurumdu (Barrat, 2010: 50). Helfta, Hackebornlu başrahibe

² Clairvauxlu Bernard hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: (Abdurrahmanoğlu, 2023; Yavaş, 2021).

Gertrude'un gözetimi altında gelişmiş ve kadınların hem öğrenim hem de maneviyat merkezi olarak kendini kabul ettirmiştir. Yetenekli bir başrahibe olan Hackebornlu Gertrude 1251 yılında on dokuz yaşındayken başrahibe seçilmiş ve yönetiminin sonunda sayıları yüze yaklaşan kadın topluluğunu kırk yıl boyunca yönetmiştir. O, Helfta rahibelerinin eğitilmiş ve kültürlü olması gerektiğini dile getirmiştir. Harflerin çalışılması ihmal edilirse, kısa süre sonra Kutsal Yazıların artık anlaşılamayacağını ve manastır yaşamının bozulacağını belirtmiştir. Rahibeler trivium (dilbilgisi, retorik ve mantık) konularında eğitilmiş ve bazıları quadrivium'a (aritmetik, geometri, astronomi, müzik) kadar ilerlemiştir (Voaden, 1997: 76).

Ayrıca Helfta rahibeleri el yazmalarını kopyalayıp tezhiplenmiş, zarif nakışlar ve önemli müzikler üretmişlerdir. Helfta'ya dair tüm kayıtlar hem entelektüel hem de ruhani gelişimi teşvik eden uyumlu bir topluluk olmasının yanında, kadınların cesaretlendirildiği ve güçlendirildiği bir topluluk olduğu konusunda hemfikirdir (Voaden, 1997: 76).

Manastırlarda Yetişen Önemli Kadınlar

Gandersheim Manastırı denilince akıllara ilk başta Orta Çağ'ın en yetenekli yazarlarından biri olan Gandersheimli Hrotsvit gelmektedir. Hrotsvit, X. yüzyılda Saksonya'daki Gandersheim Manastırı'nda yaşamıştır. Hrotsvit'in, *Saksonya'nın ilk şairi, ilk kadın Alman şairi, Almanya'nın ilk oyun yazarı, ilk kadın Alman tarihçisi* olmak gibi birçok özelliği vardır (Evans, 2001: 169; Wilson, 2004: 4). Hrotsvit'in ailesiyle ilgili bilgiler belirsizlik taşımaktadır, soyu ve geçmişi en ünlü bilginler tarafından dahi kesin kanıtlarla belirlenememiştir. Onun hakkında var olan kısıtlı bilgiler ise büyük ölçüde yazdığı eserlerden yola çıkılarak ulaşılmış bilgilerdir. Gandersheim Manastırı'na girdiği tarih tam olarak belli olmasa da küçük yaşlarda bu manastırda bulunduğu düşünülmektedir (Çetin Ünal ve Ülgen, 2021: 109-110; Sternal, 2018: 89).

Hrotsvit'in dikkat çekici bilgeliği sürekli olarak Gandersheim Manastırı'yla ilişkilendirilmekteydi. Hayatını bu manastırda çalışarak geçirdiği için de Gandersheimli Hrotsvit adını almıştır. Hrotsvit, çok sayıda soylu kadına ev sahipliği yapmış olan Gandersheim Manastırı'nda felsefe öğrenmiş ve sağlam temelli Latince eğitimi almıştır. Eserlerini kaleme alırken kullandığı tüm malzemeleri manastırın kütüphanesinde bulduğunu ifade etmiştir. Hrotsvit'in bu manastırda yaptığı çalışmalara bakarak Gandersheim'in son derece zengin bir kütüphaneye sahip olduğu düşünülse de XV. yüzyıldaki bir ihtilaf nedeniyle kütüphanenin el yazmalarının çoğu kaybedilmiştir. Eserlerine bakıldığında biraz Yunanca bildiği ve hem Orta Çağ hem de antik edebiyat konusunda bilgisi olduğu söylenebilir. Hrotsvit ayrıca Lucan, Horace, Statius, Boethius, Ovid, Virgil ve Terence gibi Romalı ünlü yazarların eserleriyle tanışma fırsatı da bulmuştur (Case, 2014: 32; Jansen, 2017: 4; Wilson, 1984: 31).

Gandersheimli Hrotsvit X. yüzyılda, manastırdaki kız kardeşlerinin ahlaki ve dinî açıdan yükselmesi, ruhani açıdan eğlenmesi ve öğrenmesi için Latince bir dizi dramatik oyun, dinî efsane ve destansı şiir yazmıştır (Classen, 2007: 48).

Bir kültür merkezi hâline gelen Helfta Manastırı ise özellikle üç önemli mistik kadının adıyla ön plana çıkmaktadır. Bunlar Magdeburglu Mechthild, Hackebornlu Mechthild ve Büyük Getrude'dur.

Helfta Manastırı'nın ünlü rahibelerinden ve en dikkat çeken isimlerinden birisi Alman bir mistik olan Magdeburglu Mechthild'dir. Soylu bir aileye mensup olan ve ozanlığa değer veren bir kültürden gelen Mechthild bir şair, mistik ve Beguine'dir. Mechthild, bir gün bir Beguine olmak amacıyla Magdeburg şehrine gitmiş ve yoksulluk hareketine katılarak çileci ve ruhani bir yaşam sürmeye başlamıştır. Bu süre zarfında *Das fließende Licht der Gottheit* (Tanrı'nın Akan Işığı) adlı eserini yazmaya başlamıştır (Freinberger, 2013: 7). Mechthild yaklaşık 1270 yılında ise Hackebornlu Gertrude'un önderliğinde tanınan Helfta'daki Sistersiyen manastırına girmiştir (Tobin, 2006: 463).

Dikkat çekici bir eser olan *Das fließende Licht der Gottheit* yedi kitaba bölünmüştür. Bütünleyici bir edebi eser olarak *Das fließende Licht der Gottheit* vizyonlar, vahiyler, seçmeler,

diyaloglar, dualar, ilahiler, mektuplar, alegoriler, benzetmeler ve anlatılar içerdiği için tür bakımından kategorize edilmesi zordur. Mechthild, anlatıcı olarak kendisini vizyoner, âşık, kâhin, öğretmen, eleştirmen, danışman ve arabulucu rollerine büründürmüştür (Andersen, 2000: 691; Jones and Jones, 2019: 498).

Mechthild çok çeşitli edebî ve edebî olmayan ifade biçimlerini kullanarak kehanetlerde bulunur, öğütler verir, eleştirir ve öğretir (Tobin, 2006: 464). Ayrıca eserlerini Almanca olarak yazan ilk mistik olarak bilinmektedir. Yaşadığı dönemde Mechthild'in çalışmaları büyük ilgi uyandırmıştır (Freinberger, 2013: 7).

Helfta Manastırı'nda yetişen bir diğer önemli isim XIII. yüzyılın en etkili kadın mistiklerinden birisi olan Hackebornlu Mechthild'dir. Onun vizyonları, duaları ve şarkıları, yüzyıllar boyunca Katolik dindarlığı üzerinde çok önemli bir etkiye sahip olmuştur (Classen, 1991: 518). Mechthild yedi yaşındayken kız kardeşinin başrahibe olduğu Almanya'daki Helfta Manastırı'na girmiştir (Barrat, 2010: 50). Mechthild burada genç kızlar için öğretmen ve genç rahibeler için ruhani rehber olarak görev yapmak üzere eğitilmiştir (Wiberg Pedersen, 2006a: 552).

Helfta rahibeleri Mechthild'in vizyonlarını kaydetmekten toplu olarak sorumluydu. Bu vizyonlar 1291 yılı civarında Latince olarak *Liber Specialis gratiae* adıyla yazıya dökülmüştür. Metin yedi kitaba bölünmüştür ve her kitap farklı bir tematik odağı benimsemiştir (Campion, 2022: 40).

Helfta Manastırı denildiğinde akıllara gelen bir diğer isim Büyük Gertrude'dur. Mistik bir yazar olan Büyük Gertrude neredeyse beş yaşındayken Helfta Manastırı'na girmiştir. Gertrude, topluluktaki kız kardeşleri Hackebornlu Mechthild ve Magdeburglu Mechthild ile birlikte Helfta'nın XIII. yüzyıl mistisizminin odak noktası hâline gelmesinde etkili olmuştur. Hayatını teoloji okuyarak, tefsir ve ruhani metinler yazarak geçirmiştir (Lewis, 2006: 250).

Hackebornlu başrahibe Gertrude ve Hackebornlu öğretmen Mechthild, ona yedi özgür sanat ve teoloji konusunda kapsamlı bir eğitim vermiştir (Wiberg Pedersen, 2006b: 323). Gertrude *Legatus divinae pietatis* ve *Exercitia spiritualia* adlı iki büyük eser yazmıştır. Aslında ilk çalışması *Legatus* diğer isimsiz Helfta rahibelerinin ortak çabaları sonucunda ortaya çıkan bir eserdir. Beş bölümden oluşan kapsamlı bir çalışma olan *Legatus*'un yalnızca İkinci Kitabı, bizzat Gertrude tarafından yazılmıştır (Sterling-Hellenbrand, 2002: 160; Sauer, 2004: 307).

Sonuç

Orta Çağ Almanyası'ndaki kadınlar için kimi zaman bir sığınak, kimi zaman bir eğitim kurumu olarak hizmet gösteren kadın manastırları önemli bir konuma sahiptir. Kadınlar burada tamamen özgür olmasalar da buralar kendini gerçekleştirmek isteyen kadınlar için güvenilir yerlerdi. Aynı şekilde Orta Çağ Alman manastırları da aldıkları övgüyü fazlasıyla hak eden kurumlardı. Buralar hem kadınlar için barınak görevi görüyor hem de onlara kapsamlı bir eğitim sunuyordu.

Gandersheim, Quedlinburg ve Helfta gibi Alman manastırları Orta Çağ'da kadınlar için fazlasıyla önemli olan kurumlardı. Bu manastırların her biri farklı bir donanımına sahipti. Buralar kadınlara istedikleri gibi çalışma ve kendilerini geliştirme olanağı sağlamıştır. Ayrıca manastırlar bazı kadınların yüksek konumlar elde etmelerine de yardımcı olmuştur.

Bazı manastırlarda önemli kadın yazarlar ve düşünürler yetişmiştir. Birçok kadın Avrupa çapında ses getiren başarılı işlere ve eserlere imza atmışlardır. Bu kadınlar, kadın manastırlarının onlara sağladığı olanaklar sayesinde kendilerine olan güvenlerini kazanmışlardır. Ayrıca bu kadınlar daha sonraki dönemlerde birçok kadına da örnek olmuşlardır. Sonuç olarak, kadın manastırları kadınların toplumdaki rolü için önemli bir adım olmuştur.

KAYNAKLAR

- ABDURRAHMANOĞLU, A. (2023). "Sistersiyen Tarikatı'nın Altın Çağı, Yapısı ve İşleyişi". *Journal of Universal History Studies*, C.1, (6), 1-18.
- ANDERSEN, E. A. (2000). "Mechthild von Magdeburg". Matthias Konzett (Ed), *Encyclopedia of German Literature*. Chicago and London: Fitzroy Dearborn Publishers, 691-692.
- BARRATT, A. (Ed.). (2010). *Women's Writing in Middle English*. Harlow: Longman.
- BURGESS, H. E. (1957). *Hroswitha of Gandersheim: A study of the author and her Works*. Montana State University, Master's Thesis.
- CAMPION, L. (2022). *Cushions, Kitchens and Christ: Mapping the Domestic in Late Medieval Religious Writing*. University of Wales Press.
- CASE, S.E. (2014). *Feminism and Theatre*. New York: Routledge.
- CLASSEN, A. (1991). "Mechthild von Hackeborn". Katharina M. Wilson (Ed), *An Encyclopedia of Continental Women Writers*. Vol.1, New York: Garland Publishing, 518.
- CLASSEN, A. (2006). "Hrotsvit of Gandersheim (Hroswitha) (ca. 935–after 972)". Jay Ruud (Ed), *Encyclopedia of Medieval Literature*. New York: Facts On File, 322-324.
- CLASSEN, A. (2007). *The Power of a Woman's Voice in Medieval and Early Modern Literatures*. Berlin: Walter De Gruyter.
- ÇETİN ÜNAL, B. (2022). *Orta Çağ'da Otto Rönesansı*. (Doktora tezi). Tokat: Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi.
- ÇETİN ÜNAL, B. ve ÜLGEN, P. (2021). "Orta Çağ Almanya'sının Unutulan Bilge Kadını: Gandersheim'li Hrotsvit". *Cappadocia Journal of History and Social Sciences*, (17), 108-123.
- ENNEN, E. (1999). *Frauen im Mittelalter*. 6. Auflage, München: C.H. Beck
- EVANS, D. D. (2001). "Hrotsvit of Gandersheim (c.935-c.975)". Mary R. Reichard (Ed), *Catholic Women Writers: A Bio- Bibliographical Sourcebook*. Westport: Greenwood Press, 169-174.
- FREINBERGER, R. (2013). *Das Gottesbuch Mechthilds von Magdeburg – eine Ressource für spirituelle Theologie heute*. Paris-Lodron-Universität Salzburg, Master-Thesis.
- FRIDERUCUS SCHULZE (trz). *De Brunonis I. Archiepiscopi Coloniensis Ortu Et Studiis Praecipuisque Rebus Ab Eo Gestis*, Halis Saxonum, Formis H. Gocht Cothenensis.
- GOODMAN, E. (1995). *The Origins of the Western Legal Tradition: From Thales to the Tudors*. NSW: The Federation Press.
- HOLLADAY, J. A. (2001). "Quedlinburg". John M. Jeep (Ed), *Medieval Germany: An Encyclopedia*. New York: Garland Publishing, 633-634.
- JANSEN, C. (2017). "*Clamor Validus*" vs. "*Fragilitas Sexus Feminei*": *Hrotsvit of Gandersheim on the Agency of Women*. Western Michigan University, Master's Thesis.
- JESTICE, P. G. (2018). *Imperial Ladies of the Ottonian Dynasty: Women and Rule in Tenth-Century Germany*. Charles Beem and Carole Levin (Ed), Switzerland: Palgrave Macmillan.
- JONES, H. and JONES, M. H. (2019). *The Oxford Guide to Middle High German*. New York: Oxford University Press.
- LEWIS, G. J. (2006). "Gertrud von Helfta". Richard K. Emmersons (Ed), *Key Figures in Medieval European: An Encyclopedia*. New York: Routledge, 250-251.
- RANFT, P. (2002). *Women in Western Intellectual Culture, 600–1500*. New York: Palgrave Macmillan.
- RANFT, P. (2015). "Women's Monasteries: Western Christian". William M. Johnston and Christopher Kleinhenz (Ed), *Encyclopedia of Monasticism*. Vol.1&2, New York: Routledge, 1407-1409.
- RICHMOND, P. A. (2016). *Communities Empowered: Developing Institutional Identities at Quedlinburg and Gandersheim under the Ottonians*. Budapest: Central European University, Master's Thesis.
- SAUER, M. M. (2004). "Gertrude "the Great" of Helfta". Phyllis G. Jestice (Ed), *Holy People of the World: A Cross-Cultural Encyclopedia*. Vol.1, Santa Barbara, California: ABC-CLIO, 307.

- SCHECK, H. (2006). "Mathilda and the Monastery At Essen". Margaret Schaus (Ed), *Women and Gender in Medieval Europe: An Encyclopedia*. New York: Routledge, 549-550.
- SCHECK, H. (2009). "Queen Mathilda of Saxony and the Founding of Quedlinburg: Women, Memory, and Power". *Historical Reflections /Reflexions historiques*, C.35, (3), 21-36.
- STERLING-HELLENBRAND, A. (2002). "Getrude the Great (1256-1301/1302)". Jana K. Schulman (Ed), *The Rise of the Medieval World, 500-1300: A Biographical Dictionary*. Westport: Greenwood Press, 160-161.
- STERNAL, B. (2018). *Harzer Persönlichkeiten: Lebensbilder*. Norderstedt: Books on Demand.
- STEVENSON, J. (2005). *Women Latin Poets: Language, Gender, and Authority, from Antiquity to the Eighteenth Century*. Oxford: Oxford University Press.
- The Plays of Roswitha*. (1923). (Trans. Christopher St. John). London: Chatto & Windus.
- THIETMAR OF MERSEBURG. (2001). *Ottoman Germany: The Chronicon of Thietmar of Merseburg* (rans. David A. Warner). Manchester: Manchester University Press.
- TOBIN, F. (2006). "Mechthild von Magdeburg (ca. 1207–ca. 1282)". Richard K. Emmersons (Ed), *Key Figures in Medieval European: An Encyclopedia*. New York: Routledge, 463-464.
- VOADEN, R. (1997). "All Girls Together: Community, Gender and Vision at Helfta". Diane Watt (Ed), *Medieval Women in their Communities*. Toronto: University of Toronto Press, Toronto, 72-91.
- WEMPLE, S. F. (1994). "Women from the Fifth to the Tenth Century". Christiane Klapisch-Zuber (Ed), *A History of Women in the West*. USA: Harvard University Press, 169-201.
- WIBERG PEDERSEN, E. M. (2006a). "Mechthild of Hackeborn". Margaret Schaus (Ed), *Women and Gender in Medieval Europe: An Encyclopedia*. New York: Routledge, 552.
- WIBERG Pedersen, E. M. (2006b). "Gertrude The Great". Richard K. Emmersons (Ed), *Key Figures in Medieval European: An Encyclopedia*. New York: Routledge, 323.
- WILSON, K. M. (1984). "The Saxon Canoness: Hrotsvit of Gandersheim". Katharina M. Wilson (Ed), *Medieval Women Writers*. Athens: The University of Georgia Press, 30-63.
- WILSON, K. M. (2004). "Introduction". Phyllis R. Brown, Linda A. McMillin, Katharina M. Wilson (Ed), *Hrotsvit of Gandersheim: Contexts, Identities, Affinities, and Performances*. Toronto: University of Toronto Press, 3-12.
- YAVAŞ, H. (2021). "Orta Çağ'da Sistersiyen Ekonomisi Üzerine Bir Değerlendirme". *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (46), 58-73.

YAZARLARIN KATKI DÜZEYLERİ: Birinci Yazar %100.

ETİK KOMİTE ONAYI: Çalışmada etik kurul iznine gerek yoktur.

FİNANSAL DESTEK: Çalışmada finansal destek alınmamıştır.

ÇIKAR ÇATIŞMASI: Çalışmada potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.